

Konferanse: Forebygging av ekstremisme – er skolen alltid svaret?

Innspill til Ekstremismekommisjonen, 27. mars, Utøya

Hvilken rolle bør skolen ha i forebygging av ekstreme holdninger og handlinger?

Gi konkrete innspill.

Hvordan kan skolen møte disse forventningene?

Gi konkrete innspill.

Gruppe 1 - Innspill fra lærere, elever og rektor

Hvilken rolle bør skolen ha?

- Bør ha en rolle, men ikke hovedansvaret - Bør ha kunnskap
- Ikke skolen alene - generell informasjon
- Nok ting i læreplanen allerede
- Mer samarbeid med eksterne
- Mye vi i skolen ikke har kompetanse, tid og ressurser til (kontaktlærer)
- Økt kommunesamarbeid
- Skolen er ansvarlig for å etablere gode relasjoner. Jobbe mye med inkludering. Hindre utenforskap

Konkrete eksempler fra elever

- Kvinnehat
- Likestilling
- N-ordet har blitt brukt

Hvordan kan skolen møte forventningene?

- Åpen for å inngå et tverrsektorielt samarbeid
- Åpen for mer kunnskap
- Få til en snakkekultur (åpenhet) - Bry deg kultur!

Gruppe 2 - Innspill fra lærere, elever og SLT

- Ansvaret bør ikke alene ligge på skolen. Men skolen har et ansvar for å opprettholde relasjoner
- Hvilken rolle? Skape tilhørighet og tillit. Være en trygg arena.
- Skolen er en arena hvor ungdom tilbringer mye tid. Derfor er skolen viktig.
- **Elevperspektiv:** Skolen har en sentral rolle når det kommer til å styrke digitalt medborgerskap, styrke nettverket blant elever og være tilgjengelig på sosiale medier for å møte ungdommene.
- Sosiale medier er en arena for å nå elever lettere.
- Skolen bør legge til rette for dialog og refleksjoner. Være veiledere og tilgjengelig for vanskelige samtaler. Skape åpenhet, og være åpen for alle typer spørsmål.
- Styrke laget: Fordele ansvaret internt på skolen, samt ta nytte av eksterne instanser som kan bidra med veiledning og ressurser.
- **Innspill fra lærere:** Lærere er kompetente til å følge opp og snakke med elever. Men tiden strekker ikke til. Det finnes ikke tid til de viktige samtalene eller oppfølging. Mer tid til å

bygge relasjoner. Flere voksne i skolen. Flere miljøarbeidere.

Gruppe 3 - Innspill fra lærerutdanningsinstitusjoner

- Whole school approach.
- Fokus på primærforebygging.
- Skolen bør utvide forebyggingen fra det snevre fokuset på ekstremisme, til utenforskap og inkludering mer generelt. Mange har ekstreme holdninger uten ekstreme handlinger.
- Fokus på det positive, f.eks. det å fremme demokratiske normer.
- Alle parter ved skolen bør være involvert.
- Bygge en skolekultur, ikke bare ta opp enkeltsaker, eller basere seg på enkeltindivider som tar ansvar. Dette kan en få til ved å jobbe med utenforskap og inkludering både faglig, tverrfaglig og når det gjelder metodikk i tråd med skolens mandat.
- Rammefaktorene ved skolene er for dårlig: Må ha tid og ressurser til å jobbe med skoleutvikling f.eks. ang utenforskap på hver enkelt skole.
- Tydelig rolleavklaring: hvem gjør hva?
- Styrke profesjonsfellesskapet på skolen f.eks gjennom tverrfaglig samarbeid, kompetanseheving (internt og eksternt) og utvikling av felles metoder og felles språk for inkludering og medvirkning.
- Bra forankring i læreplan, f.eks. Demokrati og medborgerskap, men må avklare hvordan jobbe med forståelsen av hva demokrati og medborgerskap betyr i alle fag. (Ikke bare samfunnsfag).
- Dette gjelder både i enkeltfag og tverrfaglig.
- Jobbe med relasjoner, dialoger, hvordan møte kontroversielle ytringer.
- Andre som kan bidra ut over rammene til lærerne: Miljøarbeidere. Samarbeide med Dembra, lærerutdanninger el ang skoleutvikling på disse områdene slik at det bygges kompetanse i hele kollegiet.

Gruppe 4 – Innspill fra eksterne ressurser

- Kompetanseheving med henhold til lektorstudiet og PPT.
- Skolen må jobbe bredere med elevens kunnskap, se på deres referanser som ressurser heller enn noe vi skal frykte.
- Bruke mer tid og ressurser på positive begreper som får frem det samme arbeidet, men som gir elevene en mindre fryktbasert læringshverdag, eks demokrati og fellesskap.
- Legge vekt på skolen som sosial arena for inkludering.
- Systemperspektiv og individperspektiv må jobbe sammen.
- Skolene og kommunene må ha handlingsrom til å skape de løsningene som passer best for dem og deres elever og ungdommer.
- Jobbe frem en felles forståelse av barn og ungdoms elevmedvirkning, øve seg på å ta ordet i klasserommet, skape engasjement for samfunnsdebatt, vise at dilemmaer og perspektiver er flytende, gå vekk i fra ja/nei perspektiv på holdninger og meninger, gjøre debattformatet klart fra skolestart.
- Kreativ undervisning, rollelek kan være minst like demokratiskapende som skriftlige prøver
- Begynne FØR skolen, perspektivforståelse må inn i barnehagen.
- Styrke skolebiblioteket, høytlesning, større fokus på å sette seg inn i andres perspektiv.
- Lærerfellesskaper må bli bedre på å dele erfaringer med holdninger og situasjoner, felles tilnærming og lære av hverandre.

- Jobbe med konspirasjonsteorier og kildekritikk i timene.
- Bruke aktuelle temaer i undervisning, holde undervisningen relevant og dagsaktuell, trekke linjer.
- Mulighet til å besøke organisasjoner og mennesker som arbeider direkte med inkludering, demokrati og ekstremisme. Og vise versa at tilbudene er tilgjengelige for skoler - for eksempel gjennom digitale muligheter.
- Anerkjennelse av hele skolenettverket, styrke de som arbeider direkte med elever som strever.
- Se på nytt med hvordan kompetansen i skolen fordeles, hvordan den brukes, og hva slags ressurser skoler sitter med, og utnytter den bedre, f.eks. hvordan ansatte med minoritetsbakgrunn besitter en egen kompetanse som også skal løftes.
- Men: Status blant de voksne drypper ned på status blant elevene, holdninger blant voksne ansatte må endres.
- Lytt til barn og unge selv, la de være aktive i eget liv - selv når deres aktive deltagelse ikke passer inn med våre satte rammer.

Gruppe 5 – Innspill fra 22. juli-senteret, Dembra og HL-senteret, Nansen Fredsenter, Adopsjon i endring, Hvite Busser

- Forebygging gjennom å bygge. Menneskelige relasjoner, kontakt.
- "Å følge med" - gjør vi det for å verne om den enkelte elev, eller for å beskytte samfunnet?
- Viktig at det ikke blir en skremsel hverken for elevene eller lærerne - lærerne må kjenne på støtte fra ledelse og kolleger.
- Fokus på inkludering og de positivt ladede ordene.
- At vi har tillit til hverandre, at lærere har tillit til å gjøre jobben sin.
- Nok ressurser til skolene for å legge til rette for samarbeid med kolleger, ledelse, foreldre/foresatte kommune, nasjonalt.
- Hva kan vi sammen gjøre? Det helhetlige blikket på skolens rolle.
- De positive ordene - hvordan bygger vi gode folk? Ikke skremme elever, men trygge dem. Legge til rette for de gode dialogene, elevene må oppleve at de har noe å komme med. Både ressurser til faglig utvikling, men også la lærerne dra på kurs, samarbeide med hverandre, ha tid til å snakke sammen.
- Skolen er viktig for å øve på demokratiet og samfunnet. Være nysgjerrige på det elever ser rundt seg, både digitalt, men også i stedet fysiske rom.
- Skolen bør ha en rolle i det å trene elever i uenighetsfellesskapet, og kollegiet må få tid til å snakke sammen om hvordan man møter dette i klasserommet/klasse miljøet.
- Skolen må være et sted for mangfold, ikke bare et sted der du møter deg selv.
- Den menneskelige kontakten - med lærer, med ledelse, kollegialt arbeid, skole-hjem-samarbeid. Erfare relasjoner med flere i et mangfold.
- Den siste gruppen, den menneskelige kontakten - hvor viktig den er.
- Ivaretagelse av de andre elevene, i møte med krenkende uttalelser - både den enkelte elev, men også de andre elevene.
- Det elevene opplever som vanskeligst, er hvis læreren ikke gjør noen ting.
- Læreren trenger et verktøy.
- Alle de som faller utenfor, mulig mange utenfor jobb og samfunnsniv. Mange individer som lett kan la seg lede. Enkle løsninger. Det å føle avmakt. Skal vi snakke bare individet, eller samfunn.
- De som sklir under radaren, skolevegring, de som blir borte.

- Mikro - makronivå. Skolens oppgave er å gi elevene redskap til å påvirke samfunnet.
- Erfaring i å handle, at de har rom og en plass i samfunnet. Vennskap, familie, individnivå - skolen har en plass her selvfølgelig, men ut ifra mandatet, og primærrolle.
- Må snakke litt mer om makronivå, og litt mer om klassen.

Gruppe 6 – Innspill fra kompetansesentre og andre

- Tilhengere av mer fokus på forebygging. Skape et fint og inkluderende klasserom.
- Læreren må kunne fokusere på nærhet og relasjon. Problemet med å få til dette i dag, er at det er ytre rammer som gjør det vanskelig.
- Det handler blant annet om kommuneøkonomi.
- Skolen bør heller ikke få noen nye krav uten at det fører med seg finansiering. Vi må ha mer folk og mer penger i skolen.
- Skolen skal ikke krisemaksimere om elever har kontroversielle meninger, som likevel er godt innenfor rammene for demokrati og ytringsfrihet.
- Tilrettelegging for videreutdanning. Mange lærere får ikke muligheten til å delta på kurs eller andre arrangementer som kan gi videreutdanning eller påfyll av kompetanse. Flere har erfaringer med at lærere takker nei til kurs, fordi det er vanskelig å få til å gå opp med hverdagen en lærer står i.
- Tidligere radikalisererte kan muligens få en større rolle i forebygging av ekstreme holdninger, etter modell av hvordan tidligere rusbrukere benyttes i helsevesenet.
- Vi bør ikke fokusere på ekstreme holdninger isolert eller rusproblemer isolert.
- Vi bør vi finne ut hva all denne problematikken har til felles, og jobbe for å bedre det. Dette gjelder også tiltakene i kommisjonens rapport, som bør gjelde flere felt, ikke kun forebygging av ekstreme holdninger.
- En fleksibel skoledag for læreren, der man lett kan legge til rette for å ivareta tverrfaglige tema som Demokrati og medborgerskap.

Gruppe 7 – Innspill fra miljøarbeidere, forsker og de engasjerte

- Fokus på samarbeid med foreldre, SLT, idrettslag og kulturtilbud (ideelle).
- Fokus på gode rollemodeller - møte ungdommer på deres nivå men også være tydelig som voksen.
- Ta i bruk og utnytte eksisterende ressurser som jobber målrettet med forebygging, demokratilæring og kritisk tenkning (f.eks. DEMBRA, Wergelandsenteret, HL-senteret, Utøya, RVTS).
- Om kritisk tenkning: fokusere på konsekvenser av ekstremisme og rasisme og appellere til følelser og emosjoner, ikke bare 'rasjonalitet' - empati må læres og vedlikeholdes. ikke stigmatisere 'utsatte' grupper, særlig minoriteter (ingen skal måtte bevise sin uskyld i kraft å være assosiert med en gruppe/religion). (utenforskap fører ikke nødvendigvis til 'radikalisering' og voldelig ekstremisme).
- Ansette miljøarbeidere (burde være lovpålagt) kjernen i skolens oppdrag fungerer allerede forebyggende - mye gjøres riktig!
- Vite hvor kompetansen og kunnskapen er og hvordan en kan utnytte disse. lavterskeltilbud (f.eks. miljøarbeidere som tilrettelegger for meningsfull aktivitet og samtaler om vanskelige tema) som skaper gode relasjoner og en trygg kultur.
- Bakgrunnen til miljøarbeiderne (kjønn, religion) elevmedvirkning - lytte til deres perspektiver.

Gruppe 8 – Innspill fra elever

- Skole må være en trygg arena for ulike ytringer, møte tanker med nysgjerrighet og vurdere hver situasjon individuelt.
- Tilrettelegge for at alle elever har et sunt felleskap å være hvor de kan fremme sunne holdninger og bli eksponert for ulike type mennesker.
- Politikere, skoleeier og skoleledelsen må legge til rette for at læreren har ressurser og verktøy for å håndtere ekstreme holdninger.
- Sørge for at skolen har nok ressurser til å ta vare på elevenes psykiske helse. For eksempel ansette miljøarbeidere.
- Sørge for at læreren går frem som et forbilde og jobber aktivt og kontinuerlig for et godt klassemiljø.
- Sette av tid til relasjonsbygging, bygge klassemiljø, skape debatt og skape en god relasjon mellom elev og lærer.
- Tilrettelegge for hver enkelt elev slik at alle har gode forutsetninger for å oppleve mestring.